

**UNIVERSITATEA CREȘTINĂ “DIMITRIE CANTEMIR”
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI**

**LIMBA ROMÂNĂ
SUPPORT DE CURS**

LECT. UNIV. DR. MIHAELA DANIELA CÎRSTEA

Copyright © 2012, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CÎRSTEA, MIHAELA DANIELA

Limba română : suport de curs / Mihaela Daniela Cîrstea. -
București : Pro Universitaria, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-453-5

811.135.1(075.8)

Unitatea de învățare NR.1

Limba română

1. Conceptul de limbă română contemporană. Etapele de evoluție. Limba română actuală

2. Variantele limbii române contemporane

3. Nivelurile limbii

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE:

Studiind această unitate de învățare vei reuși:

- Să definești conceptul de limbă română contemporană;
- Să cunoști evoluția limbii române;
- Să distingi conceptele limbă literară/limbă a literaturii;
- Să cunoști caracteristicile stilurilor funcționale ale limbii.

CONCEPTE CHEIE: limba română, limbi romanice, variantele limbii, funcțiile comunicării, trăsături generale și particulare ale stilurilor.

1. Conceptul de limbă română contemporană. Etapele de evoluție. Limba română actuală

Limba română face parte din categoria limbilor romanice, din spațiul lingvistic al României Orientale, adică din partea de răsărit a Imperiului Roman. Punctul de plecare al limbii române este reprezentat de latina vulgară, diferită de cea cultă, variantă mult mai receptivă la inovații și care ignoră normele limbii literare.

Din spațiul lingvistic latinesc fac parte și italiana, spaniola, franceza, portugheza, provensală, catalană, retoromană și sardă. Dintre toate limbile romanice, româna se aseamănă cel mai mult cu italiana, așa cum afirmă și profesorul Ion Coteanu.

Limba română este constituită dintr-un fond autohton traco-dac, care conține un număr mic de cuvinte, deoarece nu există dovezi științifice care să ateste proveniența lor. Aceste cuvinte sunt considerate din fondul traco-dac prin analogie cu albaneza: *baltă*,

barză, buză, căpușă, cioară, copac, groapă, mal, mazăre, mînz, părău, pupăză, vatră, viezure.

Limba română este, însă, o limbă de origine romanică, procesul de relatinizare fiind unul îndelungat, durata fiind de câteva secole – aproximativ sec. I. Î.H. – sec. VII D. H - și cunoscând mai multe etape.

Transformări din latina populară în limba română au loc la toate nivelurile. În fonetică, **l** intervocalic se transformă în **r**, grupul **ct** se transformă în **pt**. În morfologie, limba română preia declinările substantivelor, dar le reorganizează, păstrând 3 din 5 latinești, verbul rămâne cu cel patru tipuri de conjugare, precum și modurile și timpurile verbale, se păstrează pronumele, numeralul, multe adverbe, prepoziții și conjuncții. În privința vocabularului, sunt preluate cuvinte care fac parte din fondul principal lexical: părțile corpului omenesc, lunile anului, zilele săptămânii, gardele de rudenie, natură vegetație, animale sălbatice și domestice, fenomene ale naturii.

Prima variantă a limbii române a fost numită română comună, unii specialiști folosind termeni precum străromână, protoromână traco-balcanică etc., nu este atestată, ci reconstituită de filologi, în funcție de diversele particularități.

Limba română modernă apare în cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, printr-un proces de relatinizare, adică prin împrumuturi din limbile romanice.

Scrierea cu litere chirilice s-a realizat până în 1860, când a început trecerea la alfabetul latinesc, trecere care s-a realizat treptat. Normele limbii române literare iau naștere în perioada pașoptistă și în perioada marilor clasici.

Asupra limbii române s-au exercitat influențe diverse, cea mai importantă fiind cea slavă, dar caracterul latin nu a fost afectat. Așadar, influența slavă începe cu secolul al VI-lea și continuă până în secolul al XIII-lea. Au fost preluate cuvinte care privesc familia (nevastă, rudă), elemente ale naturii (crâng, deal), denumiri de unelte (ciocan, clește), termeni bisericești (monah, schit), nume (Bogdan, Neagu, Cozia, Prahova).

Celelalte influențe asupra limbii române sunt, în general, explicate prin contactul dintre români și alte popoare. Influența maghiară este foarte activă în Transilvania (aldămaș, catană), iar cea germană în Banat și Transilvania; tot din germană au fost preluați

termeni tehnici și științifici. În perioada fanariotă, limba română a preluat din greacă mulți termeni (aerisi, anapoda), iar în timpul stăpânirii otomane din limba turcă (alai,cafea). Franceza, italiana și engleza reprezintă surse noi de cuvinte pentru limba română. De asemenea, influența franceză este activă în perioada pașoptistă, iar germana în perioada marilor clasici și în perioada interbelică.

Limba română contemporană reprezintă etapa cea mai recentă din istoria limbii române (ultimii 100 de ani), dar perioada nu este strict delimitată temporar. Limba reprezintă un fenomen dinamic, nu unul static, așadar schimbarea se produce rapid.

Limba evoluează paralel cu societatea, așadar se schimbă permanent. Astfel, s-a dezvoltat pe de o parte lingvistica istorică (studiază etimologia) și pe de altă parte gramatica istorică (urmărește evoluția limbii de-a lungul timpului).

Descrierea limbii la un moment dat este foarte dificilă datorită dinamicii sale și a lipsei de rigiditate a regulilor gramaticale.

2. Variantele limbii române contemporane

Varianta în care se regăsesc toate caracteristicile generale ale limbii, indiferent de graiuri, este varianta standard, care permite înțelegerea limbii de către toți vorbitorii. Varianta standard este supusă normei literare. Există o limbă literară scrisă, dar și o variantă vorbită. Limba literară elimină regionalismele, iar oamenii instruiți utilizează limba în așa fel încât nu se mai observă regiunea din care provin. Aceste elemente, precum și cele de argou și jargon, sunt utilizate de scriitori pentru a contura culoarea locală, a fixa în timp și spațiu acțiunea sau a caracteriza personajele.

Limba română nu trebuie înțeleasă numai ca obiect de studiu, dar și ca realitate obiectivă, ca mijloc de comunicare sau act de comunicare. Astfel, limba presupune o situație de comunicare cu elementele ei specifice: emițător, receptor, mesaj, cod, canal, context (referent) (cf. Roman Jakobson).

Comunicarea poate fi de mai multe tipuri:

- comunicare verbală – se realizează prin cuvinte; poate fi verbală sau scrisă.
- comunicarea paraverbală – se manifestă prin accent, intonație, intensitatea vocii.

- comunicare nonverbală – se realizează prin gesturi, mimică, poziția corpului.

Funcțiile specifice elementelor comunicării:

- funcția emotivă – îi este specifică emițătorului; concretizarea acestei funcții – selectarea informației pe care emițătorul o realizează;
- funcția conativă – specifică receptorului – cunoașterea mesajului de către receptor;
- funcția referențială – specifică pentru context – se referă la obiectul comunicării selectat de emițător pentru conținutul mesajului;
- funcția metalingvistică – specifică pentru cod – utilizarea unui limbaj comun emițătorului și receptorului;
- funcția fatică – specifică pentru canal – constă în stabilirea unui contact între emițător și receptor;
- funcția poetică – specifică mesajului – înțelegerea mesajului este determinată de folosirea unui cod comun de emițător și receptor.

Varianta literară a limbii române este aspectul cel mai îngrijit al limbii, prin care este acoperită necesitatea de comunicare în toate domeniile. La baza variantei literare a limbii se află graiul munetenesc.

Varianta literară a limbii române conține anumite variante de limbaj numite stiluri funcționale, adică un mod particular de a folosi resursele limbii. Există două mari categorii de stiluri:

- artistice – stilul beletristic, literatura
- nonartistice – juridico-administrativ, tehnico-științific, publicistic.

Trăsături generale ale stilurilor:

1. Precizia – utilizarea riguroasă a termenilor, potriviți tipului de mesaj;
2. Proprietatea – utilizarea termenilor adecvați pentru transmiterea mesajului (cunoașterea sensului cuvintelor);
3. Puritatea – utilizarea elementelor acceptate de limba literară;
4. Claritatea – exprimare clară, logică, coerentă;

5. Corectitudinea – respectarea normelor limbii literare;
6. Concizia – textul trebuie să fie construit din fraze scurte, care să exprime, în general, o singură idee.
7. Eufonia – caracteristică textului poetic, dar se poate realiza și în texte de alt tip prin topică, astfel încât sonoritatea să fie armonioasă;
8. Oralitatea – utilizarea, într-un text literar, a unor elemente care dau impresia de dialog între narator și cititor;
9. Originalitatea – personalizarea textului, utilizarea unor elemente care să-l particularizeze.

Trăsături particulare ale stilurilor:

1. Stilul tehnico-științific – caracteristici:

- transmite informații concrete, tehnice sau științifice;
- obiectivitatea – utilizarea persoanei a III-a.
- este respectată proprietatea termenilor;
- sunt folosite multe neologisme;
- este respectat vocabularul de specialitate;
- verbele sunt, în general, utilizate la timpul prezent;
- apar conectori în discursul de tip argumentativ;
- cuvintele sunt utilizate cu sens denotativ;
- emițătorul este specializat.

2. Stilul juridico-administrativ – caracteristici:

- folosește enunțuri impersonale;
- transmite informații care nu trebuie să fie interpretabile;
- enunțurile trebuie să fie clare, lipsite de ambiguitate;
- sunt folosite articole, alineate, paragrafe;
- sunt folosite formule consacrate, clișee lingvistice;
- este respectată proprietatea termenilor;
- sunt utilizate neologisme;
- cuvintele sunt utilizate cu sens denotativ.

3. Stilul publicistic – caracteristici:

- transmite informații economice, politice sau sociale;
- influențează opinia publică, așadar discursul este persuasiv;
- exprimă o atitudine și are capacitatea de a influența publicul;
- sunt informații clare, succinte;

- sunt îmbinate registrele stilistice;
- uneori, lexicul este foarte bogat;
- termenii sunt utilizați atât cu sens denotativ, cât și cu sens conotativ;
- cuvintele sunt, în general, accesibile majorității cititorilor – nivel mediu.

4. Stilul artistic- caracteristici:

- bogăția lexicală – pot fi folosite multe cuvinte din limbă, precum și sensuri multiple ale acestora;
- se adresează sensibilității cititorului;
- utilizarea cuvintelor atât cu sens denotativ, cât și cu sens conotativ;
- inovație în utilizarea termenilor;
- utilizarea figurilor de stil și a imaginilor artistice;
- topica și punctuația sunt utilizate pentru a sublinia anumite stări;
- poate folosi termeni din toate domeniile limbii, inclusiv arhaisme, regionalisme, argou sau jargon; are libertatea de a nu respecta normele limbii literare;
- este un stil individual.

Registre stilistice:

- registrul cult – respectă normele limbii literare, fraza este elaborată, sunt utilizate numeroase neologisme.
- registrul popular – nu respectă întotdeauna normele limbii literare, reprezintă o variantă a limbii; apar deosebiri de ordin fonetic sau semnatic, în funcție de regiunea în care sunt utilizate cuvintele.
- registrul colocvial – variantă lingvistică utilizată într-o comunitate restrânsă – între rude, prieteni; se caracterizează prin variație stilistică, oralitate, expresivitate.
- registrul argotic – utilizat de anumite categorii sociale, pentru a nu putea fi înțelese de alte persoane din afara grupului.
- jargonul – reprezintă a variantă a limbii în care sunt utilizate foarte multe neologisme din snobism.

- registrul arhaic – reprezentat de cuvintele vechi, care nu se mai folosesc în limbă; în operele literare sunt utilizate pentru a preciza timpul.
- registrul regional – utilizarea unor cuvinte specifice unei anumite zone geografice.

3. Nivelurile limbii

- Fonetic și fonologic – sunetul – obiectul foneticii; fonemul – obiectul fonologiei;
- Ortografic și ortoepic;
- Lexicologic – studiul vocabularului;
- Semantic- sensul cuvintelor;
- Morfologic – studiul formelor cuvintelor și a modului lor de formare;
- Sintactic – organizarea unităților în enunț;
- Stilistic – valorile pe care le conțin unitățile în contexte literare.

APLICAȚII

I. Citește următorul text:

ARTICOLUL 11

(1) In invatamantul preuniversitar, formatiunile de studiu cuprind grupe, clase sau ani de studiu, conform ARTICOLUL 158 din Legea invatamantului nr.84/1995, republicata, cu modificarile si completarile ulterioare. Activitatea de invatamant pe grupe de studiu se reglementeaza prin ordin al ministrului educatiei si cercetarii.

(2) Studiul disciplinelor de specialitate din invatamantul de arta si sportiv se realizeaza pe clase, pe grupe sau individual, potrivit criteriilor stabilite de Ministerul Educatiei si Cercetarii, prin metodologii specifice.

(3) Ministerul Educatiei si Cercetarii poate stabili, prin reglementari specifice, si alte discipline de invatamant la care predarea se face pe grupe sau individual.

ARTICOLUL 12

(1) La înscrierea în învățământul gimnazial, liceal, și profesional (școala de arte și meserii și anul de completare), continuitatea studiului limbilor moderne se asigură în funcție de oferta educațională a unității de învățământ.

(2) La înscrierea în învățământul liceal și profesional (școala de arte și meserii și anul de completare), pentru a evita împartirea excesivă a elevilor în grupe de studiu al unor limbi moderne, directorul unității de învățământ poate interveni, la solicitarea scrisă a părinților și a elevilor, pentru inversarea ordinii de studiere a celor două limbi sau chiar pentru schimbarea lor. (ROFUIP)

1. Identifică două idei în fragmentul citat.

2. Precizează stilul funcțional în care se încadrează și oferă patru argumente pentru a susține răspunsul.

II. Citește textul de mai jos:

Mai am un singur dor:
În liniștea serii
Să mă lăsați să mor
La marginea mării;
Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape,
Pe-ntinsele ape
Să am un cer senin.
Nu-mi trebuie flamuri,
Nu voi sicriu bogat,
Ci-mi împlețiți un pat
Din tinere ramuri.

Și nime-n urma mea
Nu-mi plângă la creștet,